

Kinderen maken het verschil.
Over de invloed van kinderen op het tijdsbestedingspatroon van ouders.

Joeri Minnen¹

Ignace Glorieux

Vakgroep Sociologie
Onderzoeksgroep TOR
Vrije Universiteit Brussel

¹ De auteurs danken Hanne Van Baelen en Suzana Koelet voor het nalezen van dit artikel.

Hoewel het vruchtbaarheidscijfer in Vlaanderen reeds 40 jaar lang gestaag afneemt, noteerden de vrouwen en mannen uit het Vlaamse tijdsbudgetonderzoek van 1999 (TOR'99) meer en langere kindercareactiviteiten in hun dagboekjes dan in het tijdsbestedingsonderzoek van 1988 (TOR'88) (Koelet, 2002: 48). Dit zou kunnen wijzen op een effectieve toename in de aandacht die men aan kinderen binnen het gezin schenkt, maar het zou ook een gevolg kunnen zijn van de groeiende bewustwording rond kindercare-activiteiten bij de vrouwen en de mannen die de dagboekjes invulden. Hoe dan ook, de toename van de tijd dat men bewust met kinderen bezig is – een trend die men overigens in de meeste westerse landen waarneemt – lijkt er op te wijzen dat het krijgen van kinderen, nu misschien wel meer dan vroeger, het tijdsbestedingspatroon van mannen en vrouwen verandert.

Wanneer er in het gezin kinderen komen, worden de routines die men gedurende jaren heeft opgebouwd plots danig door elkaar geschud. Er moet immers met een extra persoon rekening gehouden worden, die bovendien erg veeleisend en afhankelijk van de ouders is. Met de komst van kinderen breidt het huishoudelijke werk niet alleen uit, er komen ook nieuwe taken bij, waaronder uiteraard het opvoeden en het verzorgen van kinderen (Van Baelen, 2003: 42-58). Bovendien neemt de druk op het gezinsinkomen toe om het extra gezinslid te onderhouden. Om aan deze nieuwe eisen te kunnen voldoen ontwikkelen jonge ouders heel vaak een nieuwe verdeling van de verantwoordelijkheden binnen het gezin. In de praktijk blijkt deze verdeling nog altijd sterk beïnvloed door de traditionele rollenpatronen (zie o.m. Glorieux, Koelet & Moens, 2001).

In deze bijdrage gaan we de invloed na van het hebben van kinderen op de tijd die vrouwen en mannen besteden aan betaalde en onbetaalde arbeid en onrechtstreeks kijken we eveneens naar de consequenties voor de vrije tijd. Hoewel het ook bijzonder interessant zou zijn de tijdsbesteding van alleenstaande moeders en vaders te bestuderen in het kader van dit artikel, zijn onze tijdsbestedingsgegevens met betrekking tot deze bevolkingsgroepen te beperkt om algemene uitspraken hierover te doen. Het Vlaamse tijdsbudgetonderzoek waarop we ons baseren, werd in 1999 uitgevoerd door de onderzoeksgroep TOR (Tempus Omnia Revelat) van de Vrije Universiteit Brussel. In het kader van dit onderzoek hielden 1533 Vlamingen tussen 16 en 75 jaar gedurende een volledige week hun tijdsbesteding bij in een dagboekje. De dagboekregistratie werd gekoppeld aan twee vragenlijsten waarin naast socio-demografische variabelen ook opinie vragen over maatschappelijke kwesties en algemene indicatoren over tijdsbesteding en cultuurparticipatie werden opgenomen (voor meer details, zie Glorieux, Koelet & Moens, 2000).

Kinderen maken een verschil in de werkbelasting

In welke mate en in welke zin verschilt de tijdsbesteding van iemand die met een partner en kind(eren) samenwoont van diegenen die met een partner samenwoont zonder kinderen? Om hierop een zicht te krijgen, maken we verder nog een onderscheid tussen zij die nooit kinderen gehad hebben en zij die wel kinderen (gehad) hebben, maar waarvan de kinderen niet (meer) thuis wonen. Deze opdeling resulteert in drie groepen, die in zekere zin ook chronologisch beschouwd kunnen worden: eerst heeft men geen kinderen, dan heeft men inwonende kinderen die vervolgens het huis

weer verlaten. Hiermee willen we niet stellen dat deze sequentie altijd zo verloopt, maar het maakt er ons wel attent op dat de gemiddelde leeftijd in de drie groepen sterk kan verschillen (resp. 36,5 jaar, 41,5 jaar en 62,5 jaar). Respondenten die niet samenleven met een partner worden niet in onze analyses betrokken. In tabel 1 wordt voor de drie onderscheiden groepen een algemeen overzicht gegeven van de gemiddelde tijd die iemand wekelijks aan diverse activiteiten besteedt.

Tabel 1: Gemiddelde tijdsbesteding per week van samenwonenden naar gezinstype (16 tot 75 jarigen, duur per respondent) – TOR'99

	Nooit kinderen (N=143)	Inwonende kinderen (N=637)	Kinderen, niet inwonend (N=295)
Loonarbeid*	31u06	25u26	5u24
Huishoudelijk werk*	14u18	21u51	24u11
Kinderverzorging & opvoeding*	0u02	4u20	1u33
Persoonlijke verzorging en eten*	14u01	14u35	15u34
Slapen en rusten*	60u00	57u34	62u33
Opleiding	1u08	0u53	0u43
Sociale participatie*	9u47	8u49	11u37
Vrije tijd*	24u43	21u52	34u35
Wachten	0u11	0u10	0u07
Verplaatsen*	7u25	7u17	5u25
Rest	5u14	5u08	6u13

* significante verschillen, $p < 0,05$

We stellen heel duidelijke verschillen vast in de tijdsbesteding van vrouwen en mannen in de drie gezinstypes. In een gezin met inwonende kinderen, besteedt een vrouw of man gemiddeld 5u40' minder tijd per week aan betaalde arbeid dan in een gezin waar men nooit kinderen heeft gehad. Hier tegenover staat een duidelijke toename van het huishoudelijk werk. Vrouwen of mannen in een gezin met inwonende kinderen besteden ongeveer 7u30' meer aan huishoudelijke taken zoals koken, poetsen, wassen, strijken, boodschappen doen, tuinieren en klussen. Kinderen brengen ook extra taken met zich mee. Daar waar in gezinnen zonder kinderen nauwelijks of geen tijd besteed wordt aan kinderverzorging en opvoeding, zijn moeders of vaders gemiddeld 4u20' per week bezig met hun opgroeiende kroost. Wanneer we de totale som van de werklust maken (loonarbeid, huishoudelijk werk en kinderen) zien we een duidelijk verschil. Gemiddeld besteden vaders en moeders 51u37' per week aan loon- en gezinsarbeid, terwijl de werklust van iemand in een gezin zonder kinderen ruim 6 uur minder bedraagt. Dit heeft natuurlijk gevolgen voor de tijd die men in gezinnen met inwonende kinderen kan besteden aan activiteiten buiten de werksfeer. In vergelijking met partners in gezinnen zonder kinderen, besteden ouders met inwonende kinderen significant minder tijd aan vrijetijdsactiviteiten (hobby's, uitgaan, recreatie, sport, TV, muziek, ...), aan sociale participatie (sociale contacten, op bezoek gaan, verenigingsleven, ...) en aan slapen. Persoonlijke verzorging en de tijd die besteed wordt aan eten is zowat de enige niet arbeidsgerelateerde activiteit die toeneemt met de komst van kinderen. Op basis van de gegevens uit tabel 1 kunnen we gerust stellen dat inwonende kinderen het tijdsbestedingspatroon van ouders ingrijpend beïnvloeden.

Wanneer de kinderen niet (meer) thuis wonen, kenmerken de ouders zich opnieuw door een heel andere tijdsbesteding. Ze besteden gemiddeld heel weinig tijd aan betaalde arbeid en de tijd die besteed wordt aan kinderverzorging en opvoeding is ook heel beperkt. Dat laatste is nogal evident gezien de kinderen het nest hebben verlaten. Wat de loonarbeid betreft moeten we beseffen dat een behoorlijk deel van deze koppels ouder zijn dan de gemiddelde leeftijd waarop men op (brug)pensioen gaat. De tijd die vrijkomt gaat vooral naar vrije tijd, maar ook naar sociale participatie, slapen en rusten, persoonlijke verzorging en zelfs aan meer huishoudelijke arbeid. In de verdere analyses van deze bijdrage worden de respondenten waarvan alle kinderen het gezin hebben verlaten niet opgenomen. De mannen en vrouwen zonder kinderen die we verder bekijken hebben (nog) nooit kinderen gehad. Op die manier vermijden we dat onze bevindingen te veel vertekend worden door oudere respondenten met een minder actieve levensstijl.

Jonge kinderen maken het verschil

Kinderen zijn vooral bij het begin van hun leven erg zorgbehoevend en afhankelijk. Het hoeft dan ook geen uitgebreid betoog te stellen dat een pasgeborene veel meer tijd opeist van zijn ouders dan kinderen die al naar school gaan (Van Baelen, 2003: 78-79). Daarbij komt dat grotere kinderen niet alleen zelf minder zorg vragen, maar ook kunnen bijdragen aan het huishoudelijk werk. De leeftijd van een kind is dan ook een belangrijke factor in de tijdsbesteding van de ouders.

Hoewel in ons land de meeste kinderen al op vroegere leeftijd voltijds schoollopen, wordt een kind in Vlaanderen leerplichtig in het jaar dat het zes wordt. We gaan we er van uit dat kinderen vanaf de basisschool minder afhankelijk en zorgbehoevend zijn. Of dat ook gevolgen heeft voor het bestedingspatroon van de ouders gaan we na in tabel 2, waarin we de gemiddelde tijdsbesteding vergelijken van moeders en vaders waarvan het jongste inwonende kind al dan niet jonger dan 6 jaar is.

Tabel 2: Gemiddelde tijdsbesteding per week van samenwonenden naar de leeftijd van het jongste inwonende kind (duur per respondent) – TOR'99

	Jongste kind jonger dan 6 jaar (N=158)	Jongste kind minstens 6 jaar (N=431)
Loonarbeid	26u50	25u39
Huishoudelijk werk*	18u45	22u57
Kinderverzorging & opvoeding*	10u43	2u07
Persoonlijke verzorging en eten*	13u43	14u47
Slapen en rusten	57u36	57u19
Opleiding	0u35	0u52
Sociale participatie	8u21	8u48
Vrije tijd*	17u13	23u17
Wachten	0u13	0u09
Verplaatsen*	8u06	7u06
Rest	5u51	4u54

* significante verschillen, $p < 0,05$

Ook al lijken ouders met jonge kinderen iets langer te werken, het verschil in de tijd die naar loonarbeid gaat verschilt niet significant voor ouders met kinderen jonger dan 6 jaar en ouders met kinderen ouder dan 6 jaar. Dat is opmerkelijk want de tijd die

besteed wordt aan huishoudelijk werk en aan de kinderen verschilt wel aanzienlijk tussen beide groepen. Samengenomen besteden ouders met kinderen onder de 6 jaar gemiddeld bijna 4u30' meer aan gezinsarbeid. Het pakket gezinsarbeid is bovendien verschillend samengesteld tussen beide groepen. Ouders met kinderen jonger dan 6 jaar besteden ruim 8u30' meer aan kinderopvang en opvoeding dan ouders van oudere kinderen. De extra aandacht voor kinderen gaat ten koste van de tijd die aan huishoudelijk werk wordt besteed. Ouders met jonge kinderen besteden ruim 4 uur minder tijd aan huishoudelijke taken dan ouders van oudere kinderen. Omdat de daling van het huishoudelijk werk de toegenomen kinderopvang en opvoedingstijd niet volledig compenseert, is het volume gezinsarbeid bij ouders van jongere kinderen een stuk groter dan bij ouders van oudere kinderen (resp. 29u28' t.o.v. 24u04'). Dit betekent dat deze ouders nog meer tijd moeten inleveren op een aantal andere activiteiten. We stellen ondermeer vast dat ouders met kinderen onder de 6 jaar ongeveer één uur per week minder tijd besteden aan persoonlijke verzorging en eten, maar vooral in de vrijetijd is het verschil tussen beide groepen aanzienlijk. Bij ouders met oudere kinderen komt duidelijk opnieuw meer tijd beschikbaar voor vrijetijdsactiviteiten. Ze hebben ruim 6 uur per week meer vrije tijd dan ouders met kinderen onder de 6 jaar. In het volgende onderdeel gaan we dieper in op de verschillen in de tijdsbesteding van de moeders en de vaders. We merken nogmaals op dat we in deze analyses geen ouders opnemen waarvan alle kinderen het huis hebben verlaten.

Kinderen maken het verschil tussen vaders en moeders

Moeders en kinderen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Een vrouw is zwanger, draagt het kindje gedurende 9 maanden in zich en bouwt meer dan de man een band op met het nieuwe leven. Na de geboorte is zij het ook die meestal de eerste zorgen voor het kind opneemt. Of het nu aan opvoeding, biologische kenmerken of zelfs sommige wetsbepalingen ligt, vrouwen zijn meestal meer dan mannen verbonden met en gebonden aan een pasgeboren baby. Dat betekent niet dat vrouwen massaal thuis blijven tot de kinderen naar school gaan. Onze hedendaagse samenleving heeft het kostwinnersmodel in grote mate achter zich gelaten. De comfortabele tijdsbuffer van de huisvrouw aan de haard en aan de kookpot die alles thuis beredert totdat haar man van zijn dagtaak thuiskomt, is in de meeste gezinnen verdwenen. Veel vrouwen hebben op het moment dat ze zwanger worden een betaalde job en blijven die ook uitoefenen na de geboorte van hun kinderen. Dat betekent echter niet dat het moederschap de arbeidsparticipatie van vrouwen niet meer beïnvloedt.

In een gezin zonder kinderen participeert 84% van de mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt; in een gezin met inwonende kinderen ligt dit 6,4% lager. Deze daling in de arbeidsmarktparticipatie is volledig voor rekening van de vrouw. Terwijl maar liefst 87,1% van de vrouwen met een partner en zonder kinderen een job heeft, is dit nog maar voor 67,2% van de vrouwen met kinderen het geval (zie tabel 3). Vanaf het moment dat de kinderen leerplichtig zijn gaan echter heel wat moeders weer een betaalde job uitoefenen (Koelet, 2002: 45). Op latere leeftijd verlaten moeders dan weer de arbeidsmarkt (Glorieux & Vandeweyer, 2002), waardoor het verschil in arbeidsmarktparticipatie tussen moeders van jonge kinderen en oudere kinderen in tabel 3 miniem is. De arbeidsmarktparticipatie van vaders is groter dan die van

mannen zonder kinderen. Bijna alle mannen met jonge inwonende kinderen werken. De daling van de arbeidsmarktparticipatie van vaders met oudere kinderen is toe te schrijven aan vervroegde pensionering.

Tabel 3: Participatiegraad en gemiddelde arbeidsduur per participant voor koppels die (nog) nooit kinderen hadden en koppels met inwonende kinderen naar geslacht (16 tot 75 jarigen) – TOR'99

	Participatiegraad	Arbeidsduur per participant
Man die (nog) nooit kinderen had (N=82)	81,7%	40u10
Man met inwonende kinderen (N=310)	88,4%	37u46
• Jongste jonger of gelijk aan 5 jaar (N=77)	97,4%	38u11
• Jongste ouder aan 6 jaar (N=213)	86,9%	37u57
Vrouw die (nog) nooit kinderen had (N=62)	87,1%	32u58
Vrouw met inwonende kinderen (N=226)	67,2%	26u35
• Jongste jonger of gelijk aan 5 jaar (N=81)	69,1%	24u24
• Jongste ouder aan 6 jaar (N=218)	68,8%	26u56

De laatste kolom van tabel 3 geeft de gemiddelde arbeidsduur weer van vrouwen en mannen met een betaalde job. Consistent met de beschrijving van de participatiegraad stellen we vast dat bij de werkenden voornamelijk de vrouwen inleveren op hun arbeidstijd als er kinderen in het gezin komen. Vrouwen zonder kinderen werken gemiddeld 32u58' per week, wat bijna 6u30' meer is dan vrouwen met thuiswonende kinderen. Als er kinderen jonger dan 6 jaar in het gezin zijn, daalt de gemiddelde gepresteerde arbeidstijd zelfs tot 24u24' per week. Voor het grootste deel is deze lagere arbeidstijd bij moeders een gevolg van deeltijds werk. Iets meer dan de helft van de werkende vrouwen met inwonende kinderen heeft een deeltijdse job. Bij de werkende mannen daalt, net als bij de vrouwen, de arbeidstijd bij de overgang van een gezin zonder kinderen naar een gezin met inwonende kinderen, maar zij handhaven wel een gemiddelde '38-uren werkweek'. Vrouwen werken niet alleen veel meer deeltijds dan mannen (nog geen 5% van de werkende mannen werkt deeltijds) maar het aandeel deeltijds werkenden bij vrouwen is ook duidelijk hoger bij vrouwen met jonge kinderen (Glorieux, Minnen & Van Thielen, 2003: 91).

De verschillende arbeidsmarktparticipatie van mannen en vrouwen heeft betrekking op de 'externe arbeidsverdeling'. Van belang is echter ook de 'interne arbeidsverdeling' of de verdeling van de gezinsarbeid tussen de partners in het gezin (Van Baelen, 2003: 43). Om na te gaan hoe de interne arbeidsverdeling geregeld wordt in een gezin waar (nog) geen kinderen zijn in vergelijking met een gezin met inwonende kinderen, werd voor beide gezinssituaties een discriminantanalyse uitgevoerd. Met deze statistische techniek proberen we het geslacht van iemand te voorspellen op basis van zijn of haar tijdsbesteding. In onderhavige analyses gaan we na hoe accuraat we het geslacht van iemand kunnen voorspellen op basis van de tijd die besteed wordt aan gezinstaken: *huishouden* (koken, poetsen, wassen, strijken, ...), *klussen* (doe-het-zelf activiteiten, tuinieren, huisdieren, ...), *diensten* (postkantoor, bank, gemeente, ...), *boodschappen*, *kinderverzorging* (wassen, eten geven, boekentassen klaarmaken, ...) en *opvoeding* (vertellen, hulp huiswerk, spelletjes, ...).

Op basis van een pure gok, zonder enige informatie, hebben we 50% kans om iemands geslacht correct te voorspellen. Als we weten hoeveel tijd ze besteden aan de zes onderscheiden gezinstaken kunnen we het geslacht veel beter voorspellen, wat

aangeeft dat mannen en vrouwen typische tijdsbestedingspatronen vertonen op het vlak van gezinsarbeid.

In een gezin waar nooit kinderen waren voorspellen we het geslacht van een persoon in maar liefst 83,2% van de gevallen correct wanneer we de tijd besteed aan huishoudelijke taken kennen. Mannen (87,1%) zijn makkelijker te onderscheiden dan vrouwen (78%). In tabel 4 geven we weer in welke mate de diverse gezinstaken bijdragen in het voorspellen van het onderscheid tussen mannen en vrouwen. De discriminatiekracht is een getal tussen 0 en 1 waarbij de hoogte van het getal aangeeft hoe sterk de betreffende activiteit bijdraagt in het voorspellen van het geslacht. Het is dus een indicator voor hoe sterk mannen en vrouwen verschillen in de tijd die ze aan de betreffende activiteit besteden. Als we kijken naar de koppels die (nog) nooit kinderen hadden, zien we dat het onderscheid tussen mannen en vrouwen vooral bepaald wordt door het pure huishoudelijke werk (discr. kracht=0,76), waarbij de vrouwen veruit het meeste tijd aan deze taken besteden. Vrouwen in deze gezinnen spenderen 14u03' aan het huishouden, terwijl mannen slechts 4u53' per week huishoudelijke taken opknappen. Het feit dat mannen in veel grotere mate de klussen en vrouwen het bezoek aan diensten en de boodschappen voor hun rekening nemen, is minder belangrijk dan het grote verschil in het verrichten van huishoudelijke taken, maar draagt toch ook betekenisvol bij tot het onderscheiden van vrouwen en mannen in dit type gezin.

Tabel 4: Discriminantanalyse op basis van gezinstaken (huishoudelijk werk en kinderverzorging & opvoeding) voor mannen en vrouwen bij koppels die (nog) nooit kinderen hadden en koppels met inwonende kinderen (16 tot 75 jarigen) – TOR'99

Koppels die (nog) nooit kinderen hadden			Koppels met inwonende kinderen		
Doen vrouwen meer...	Discr. Kracht	Doen mannen meer...	Doen vrouwen meer...	Discr. Kracht	Doen mannen meer...
Huishouden	0,76		Huishouden	0,90	
	0,36	Klusjes	Boodschappen	0,32	
Diensten	0,25			0,27	Klusjes
Boodschappen	0,24		Kinderverzorging	0,26	
	0,16	Kinderverzorging	Opvoeding	0,03	
	0,15	Opvoeding		0,02	Diensten

Al bij al blijkt dat in gezinnen die (nog) nooit kinderen hadden de verdeling van het werk in het gezin erg traditioneel verloopt. Dat verandert niet wanneer er kinderen komen. Integendeel, in een gezin met inwonende kinderen, kan men vrouwen en mannen nog beter onderscheiden aan de hand van hun gezinstaken. Men kan het geslacht van de respondenten in dit gezinstype maar liefst in 89% van de gevallen juist voorspellen op basis van hun tijdsbesteding aan de zes onderscheiden gezinstaken. 92% van de mannen en 86,2% van de vrouwen worden juist geklasseerd. De gegevens in tabel 4 maken duidelijk dat vrouwen en mannen met kinderen zelfs nog sterker van elkaar verschillen in de tijd besteed aan het huishouden dan in gezinnen zonder kinderen. De discriminatiekracht bij koppels met kinderen voor deze activiteit bedraagt maar liefst 0,90 wat gezien een maximum van 1 heel hoog is. Vrouwen met inwonende kinderen spenderen gemiddeld 23u39' per week aan het bereiden van het huishouden. Ondanks het feit dat mannen na de komst van kinderen meer tijd besteden aan het huishouden, besteden vaders gemiddeld 71,6% minder tijd dan hun partners

aan de schoonmaak, het bereiden van het eten, de was, e.d. In onze cultuur wordt van de vrouwen verwacht dat ze de grootste verantwoordelijkheid voor het kind dragen. Ze ervaren kinderen als een vraag naar extra zorg en richten zich dus meer op het huishouden (Tijdens, van der Lippe & de Ruijter in Van Baelen, 2003: 42). Vrouwen gaan ook significant meer boodschappen doen dan mannen en houden zich meer bezig met de verzorging van de kinderen. Mannen met inwonende kinderen blijven meer klusjes doen, de discriminerende kracht tussen mannen en vrouwen is voor deze activiteit evenwel veel minder belangrijk. De komst van kinderen leidt duidelijk tot een meer traditionele verdeling van het werk in het huishouden (Hunt, 1989: 72, voor België zie Mortelmans, van Outri & Verstreken, 2002: 47-68 en Van Baelen, 2003: 58-100). Het is echter opvallend dat de activiteiten met betrekking tot de kinderen zelf, hierbij minder belangrijk zijn.

Bovenstaande analyses maken duidelijk dat de invloed van kinderen op de werklast en de arbeidsinhoud verschilt voor mannen en vrouwen. Vrouwen gaan zich met de komst van kinderen meer op het gezin oriënteren en minder arbeid buitenshuis verrichten. Voor mannen is de invloed van kinderen op hun arbeidsactiviteiten beperkter. Dat blijkt ook uit tabel 5 waarin we de arbeidsverdeling van vrouwen en mannen die (nog) nooit kinderen hadden, vergelijken met die van moeders en vaders met inwonende kinderen.

Tabel 5: Gemiddelde tijdsbesteding per week van samenwonende mannen en vrouwen die (nog) nooit kinderen hadden en met inwonende kinderen (16 tot 75 jarigen, duur per respondent) – TOR'99

	Vrouw		Man	
	Nooit kinderen (N=61)	Inwonende kinderen (N=327)	Nooit kinderen (N=82)	Inwonende kinderen (N=310)
Loonarbeid*	28u46	17u51	32u50	33u25
Huishoudelijk werk*	18u59	29u11	10u48	14u08
Kinderverzorging & opvoeding*	0u00	6u04	0u05	2u30
Totale werklast*	47u45	53u06	43u43	50u03

* significante verschillen, $p < 0,05$

We zien duidelijk dat met de komst van kinderen de werklast zowel bij mannen als bij vrouwen gevoelig toeneemt. Bij mannen is de toename zelfs iets groter: de werklast stijgt met 6u20', terwijl de werklast bij vrouwen 'slechts' 5u21' toeneemt. De arbeidsactiviteiten van vrouwen worden echter veel grondiger herschikt met de komst van kinderen. Vaders besteden gemiddeld iets meer tijd aan alle drie de onderscheiden arbeidsactiviteiten: loonarbeid², huishoudelijk werk en kinderen. Toch blijkt deze herschikking al bij al vrij bescheiden als we ze vergelijken met wat er bij vrouwen gebeurt. Vrouwen met thuiswonende kinderen verrichten gemiddeld 11 uur minder loonarbeid per week, ruim 10 uur meer aan huishoudelijk werk en ongeveer 6 uur

² De vaststelling dat mannen met kinderen meer tijd besteden aan loonarbeid dan mannen die (nog) nooit kinderen hadden, is niet in tegenspraak met de vaststelling dat 'werkende' mannen met kinderen iets minder loonarbeid verrichten dan 'werkende' mannen zonder kinderen (zie tabel 3). De algemene maat in tabel 5 wordt immers berekend over alle respondenten, de werktijd in tabel 3 heeft enkel betrekking op zij die daadwerkelijk loonarbeid verrichten (de participanten). Zoals in tabel 3 wordt aangegeven is de proportie werkende mannen groter onder de mannen met inwonende kinderen dan onder mannen die (nog) nooit kinderen hadden. Globaal berekend (per respondent) zien we in tabel 5 dan ook een bescheiden stijging van de werktijd bij mannen met kinderen.

meer aan het verzorgen en opvoeden van kinderen dan vrouwen zonder kinderen. De prioriteiten liggen compleet anders als er kinderen zijn: daar waar bij vrouwen zonder kinderen de loonarbeid veruit de belangrijkste werkactiviteit is, ligt het zwaartepunt bij moeders overduidelijk bij het huishoudelijke werk. Bij mannen zonder en met kinderen is en blijft de loonarbeid de centrale werkactiviteit.

Besluit

Kinderen krijgen is een ingrijpende gebeurtenis in het leven van vrouwen en mannen. Met de komst van kinderen worden niet alleen bestaande taken uitgebreid, er komen er ook nog nieuwe bij zoals de verzorging en de opvoeding van de kinderen en dat maakt wel degelijk een verschil. Vooral in gezinnen waar er jonge kinderen zijn, ligt de tijd die besteed wordt aan kinderopvoeding erg hoog. In deze gezinnen is de vrije tijd van ouders dan ook relatief beperkt. In het algemeen besteden ouders meer tijd aan gezinsarbeid dan koppels zonder kinderen. Deze toename van de gezinsarbeid met de komst van kinderen leidt bovendien tot een meer traditionele verdeling van de taken tussen vrouwen en mannen. Vrouwen besteden na de komst van kinderen meer tijd aan huishoudelijke taken en uiteraard ook aan kinderopvoeding. Moeders besparen vooral op loonarbeid. Voor mannen is de overgang naar het vaderschap minder ingrijpend. Ook zij doen wel huishoudelijk werk en dragen wel hun steentje bij tot de verzorging en de opvoeding van de kinderen, maar dit resulteert niet in een grondige herschikking van prioriteiten. Kinderen maken dus ook het verschil tussen vaders en moeders.

Bibliografie

- Glorieux, I., Koelet, S. & M. Moens (2000), **Technisch verslag bij de tijdsbudgetenquête TOR'99**. Onderzoeksgroep TOR, Vakgroep Sociologie, Vrije Universiteit Brussel: 95 p.
- Glorieux, I., Koelet, S. & M. Moens (2001), **Vlaanderen in tienduizend en tachtig minuten: een tijdsbudget-onderzoek**. In: Vlaanderen gepeild! De Vlaamse overheid en burgeronderzoek 2001, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap: 157-184.
- Glorieux, I., Minnen, J. & L. Van Thielen (2003), **Moeder, wanneer werken wij? Arbeidsmarktconclusies uit het Vlaams Tijdsbestedingsonderzoek 1988-1999**. Onderzoeksgroep TOR, Vakgroep Sociologie, Vrije Universiteit Brussel: 201 p.
- Glorieux, I. & J. Vandeweyer (2002), **En er kwamen geen andere tijden ... Arbeidstijden en uurregelingen in de Vlaanderen op het einde van de 20e eeuw**. In: De Arbeidsmarkt in Vlaanderen - Jaarboek 2002, Steunpunt WAV en VIONA Stuurgroep Strategisch Arbeidsmarktonderzoek, Brussel: 253-265
- Hunt, P. (1989), **Gender and the Construction of Home Life**. In: Graham, A. & C. Graham (eds), Home and family: Creating the Domestic Sphere, Houndsmill, Basingstoke, Hampshire, London, The Macmillan Press Ltd: 66-81 p.
- Koelet, S. (2002), **Zorgen voor morgen. Ouderschap tussen 1988 en 1999**. In: Jaarboek 2002 – Seksualiteit relaties geboorteregeling, CGSO Trefpunt, Gent: 43-52 p.

- Mortelmans, D., van Outri, S. & M. Versterken (2002), **De transformatie van een man in een vader. De gevolgen van een eerste kind op het leven van een man.** In: Van Crombrugge, H. & D. Verstraeten, e.a. (eds), Vaders in soorten. Vaders in soorten en maten, gewikt en gewogen, Lannoo, Tiel: 47-68 p.
- Van Baelen, H. (2003), **Moeder zorgt, vader werkt? Een onderzoek naar de veranderingen in de verdeling van het huishoudelijk werk tussen mannen en vrouwen bij de komst en aanwezigheid van kind(eren).** Eindverhandeling voor het behalen van de graad van Licentiaat Sociologie, Vrije Universiteit Brussel: 107 p.